

ДОХОДИ, РАЗХОДИ И ПОТРЕБЛЕНИЕ НА ДОМАКИНСТВОТА ПРЕЗ 2019 ГОДИНА

Доходи на домакинствата

През 2019 г. годишният общ доход средно на лице от домакинство е 6 592 лв. и нараства с 9.6% спрямо 2018 година. За последните десет години (2010 - 2019 г.) общият доход средно на лице от домакинство се увеличава 1.8 пъти.

1. Общ доход и други средства на лице от домакинство по източници

Източници на доходи	2010		2014		2018		2019	
	лв.	%	лв.	%	лв.	%	лв.	%
Общ доход	3648	100.0	4813	100.0	6013	100.0	6592	100.0
Брутен общ доход	3474	95.2	4643	96.5	5747	95.6	6325	96.0
Работна заплата	1857	50.9	2610	54.2	3336	55.5	3731	56.6
Извън работната заплата	78	2.1	166	3.5	70	1.2	56	0.9
От самостоятелна заетост	228	6.3	360	7.5	420	7.0	421	6.4
От собственост	28	0.8	39	0.8	30	0.5	43	0.7
Пенсии	1128	30.9	1242	25.8	1645	27.3	1801	27.3
Обезщетения за безработни	23	0.6	26	0.5	20	0.3	18	0.3
Семейни добавки за деца	33	0.9	42	0.9	79	1.3	82	1.2
Други обезщетения и помощи	67	1.8	109	2.3	57	0.9	94	1.4
Регулярни трансфери от други домакинства	33	0.9	50	1.0	89	1.5	80	1.2
Приходи от продажби	35	1.0	32	0.7	23	0.4	27	0.4
Други приходи	139	3.8	137	2.9	244	4.1	239	3.6
Изтеглени спестявания	125	x	144	x	241	x	238	x
Заеми и кредити	38	x	61	x	109	x	83	x
Общо	3812	x	5018	x	6363	x	6913	x

Реалните доходи¹ на домакинствата нарастват с 6.3% през 2019 г. в сравнение с 2018 г., като най-висок е индексът на реалните доходи през 2019 г. спрямо 2011 г. - 158.8%.

2. Индекси на реалните доходи на лице от домакинство

Години	Години, приети за база									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
2010	100.0									
2011	99.5	100.0								
2012	110.5	111.1	100.0							
2013	121.9	122.5	110.3	100.0						
2014	123.6	124.3	111.8	101.4	100.0					
2015	127.4	128.0	115.2	104.5	103.0	100.0				
2016	133.9	134.6	121.2	109.9	108.3	105.2	100.0			
2017	141.9	142.6	128.3	116.4	114.8	111.4	105.9	100.0		
2018	148.5	149.3	134.4	121.8	120.1	116.6	110.9	104.7	100.0	
2019	157.9	158.8	142.9	129.6	127.7	124.0	117.9	111.3	106.3	100.0

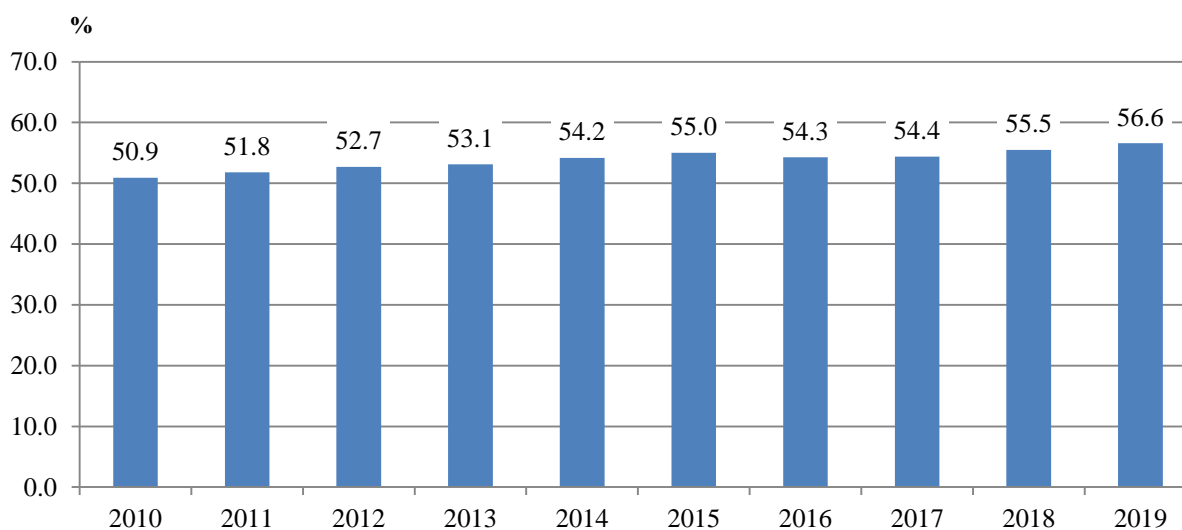
¹ Реалните доходи се изчисляват, като номиналните доходи се дефлират със средногодишните индекси на потребителските цени.

През периода 2010 - 2019 г. са регистрирани следните по-важни изменения по отношение на източниците на общия доход средно на лице от домакинство:

- Доходът от работна заплата през 2019 г. е 3 731 лв. и се увеличава с 11.8% спрямо 2018 г., а нарастването му в сравнение с 2010 г. е 2 пъти;
- Доходите от пенсии за последната година са 1 801 лева. Те нарастват с 9.5% спрямо 2018 г. и с 59.7% в сравнение с 2010 година;
- Доходите от самостоятелна заетост през 2019 г. са 421 лв., или почти без промяна в сравнение с 2018 г., и нарастват с 84.6% спрямо 2010 година;
- Доходът от трудова дейност извън работната заплата за последната година е 56 лв. и намалява спрямо 2018 г. с 20.0%, а в сравнение с 2010 г. намалението е 28.2%;
- Доходите от другите социални трансфери (обезщетения за безработни, семейни добавки за деца и други социални помощи и обезщетения) през 2019 г. са 194 лева. Те нарастват с 24.4% спрямо 2018 г. и с 57.7% спрямо 2010 година.

В структурата на общия доход с най-висок относителен дял е работната заплата. През 2019 г. той е 56.6%, което е с 1.1 процентни пункта повече в сравнение с 2018 г. и с 5.7 процентни пункта спрямо 2010 година.

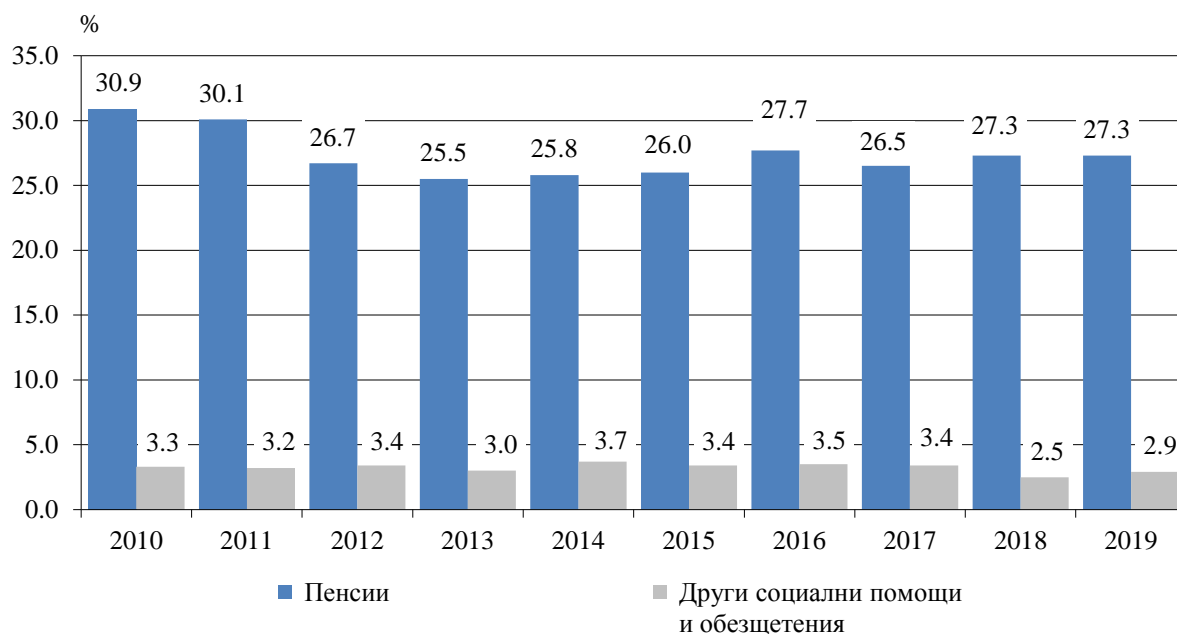
Фиг. 1. Относителен дял на дохода от работна заплата в общия доход на домакинствата

Доходите от всички социални трансфери (пенсии, обезщетения за безработни, семейни добавки за деца и други социални помощи и обезщетения) формират 30.2% от общия доход на домакинствата през 2019 година.

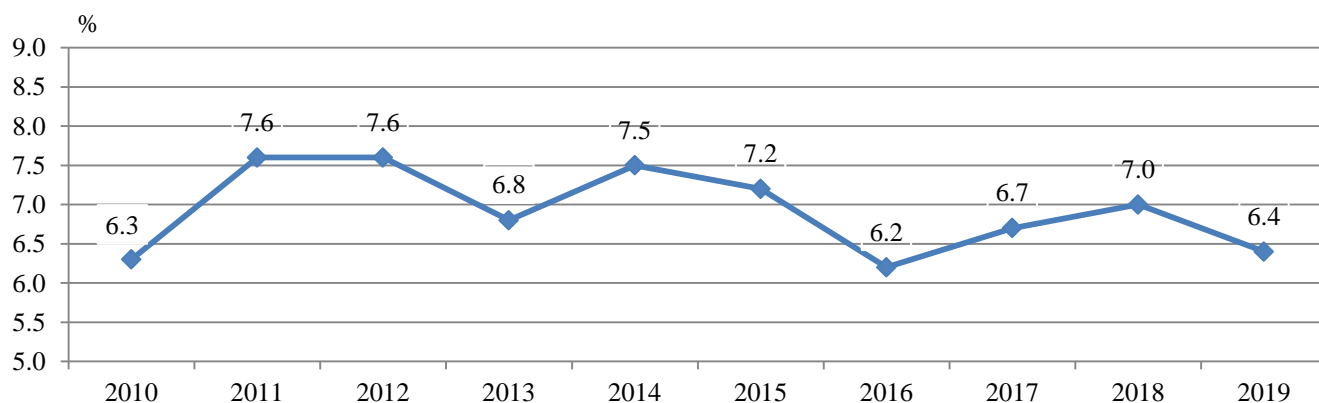
От получените социални трансфери с най-висок относителен дял в общия доход на домакинствата са доходите от пенсии - 27.3%, който е без промяна спрямо 2018 г. и с 3.6 процентни пункта по-малко в сравнение с 2010 година.

Фиг. 2. Относителен дял на дохода от пенсии и други социални трансфери в общия доход на домакинствата

През 2019 г. относителният дял на доходите на домакинствата от самостоятелна заетост в общия доход на домакинствата е 6.4% и намалява с 0.6 процентни пункта в сравнение с 2018 г., но нараства с 0.1 процентни пункта спрямо 2010 година.

Фиг. 3. Относителен дял на дохода от самостоятелна заетост в общия доход на домакинствата

Относителният дял на дохода от трудова дейност извън работната заплата е 0.9% и намалява спрямо 2018 г. с 0.3 процентни пункта, а спрямо 2010 г. намалението е с 1.2 процентни пункта.

Разходи на домакинствата

През 2019 г. българските домакинства са изразходвали 6 214 лв. средно на лице, което е със 7.7% повече в сравнение с 2018 година. За периода 2010 - 2019 г. разходите на домакинствата се увеличават 1.9 пъти.

3. Общ разход и други средства средно на лице от домакинство

Групи разходи	2010		2014		2018		2019	
	лв.	%	лв.	%	лв.	%	лв.	%
Общ разход	3278	100.0	4509	100.0	5772	100.0	6214	100.0
Потребителски общ разход	2814	85.8	3760	83.4	4692	81.3	5066	81.5
Храна и безалкохолни напитки	1219	37.2	1458	32.3	1714	29.7	1833	29.5
Алкохолни напитки и тютюневи изделия	150	4.6	186	4.1	236	4.1	261	4.2
Облекло и обувки	93	2.9	171	3.8	196	3.4	202	3.3
Жилища, вода, електроенергия и горива за битови нужди	470	14.3	606	13.4	787	13.6	836	13.5
Жилищно обзавеждане и поддържане на дома	111	3.4	166	3.7	230	4.0	231	3.7
Здравеопазване	181	5.5	235	5.2	313	5.4	386	6.2
Транспорт	200	6.1	331	7.3	419	7.3	467	7.5
Съобщения	153	4.7	198	4.4	248	4.3	263	4.2
Свободно време, културен отдих и образование	114	3.5	211	4.7	279	4.8	322	5.2
Разнообразни стоки и услуги	121	3.7	198	4.4	270	4.7	264	4.2
Данъци	122	3.7	219	4.9	318	5.5	348	5.6
Социални осигуровки	145	4.4	284	6.3	420	7.3	472	7.6
Регулярни трансфери към други домакинства	55	1.7	56	1.2	58	1.0	64	1.0
Други разходи	143	4.4	190	4.2	284	4.9	263	4.2
Влог	78	x	113	x	305	x	383	x
Изплатен дълг и даден заем	125	x	181	x	134	x	137	x
Общо	3481	x	4803	x	6211	x	6735	x

Относителният дял на потребителския разход от общите разходи на домакинствата намалява от 85.8% през 2010 г. на 81.5% през 2019 година.

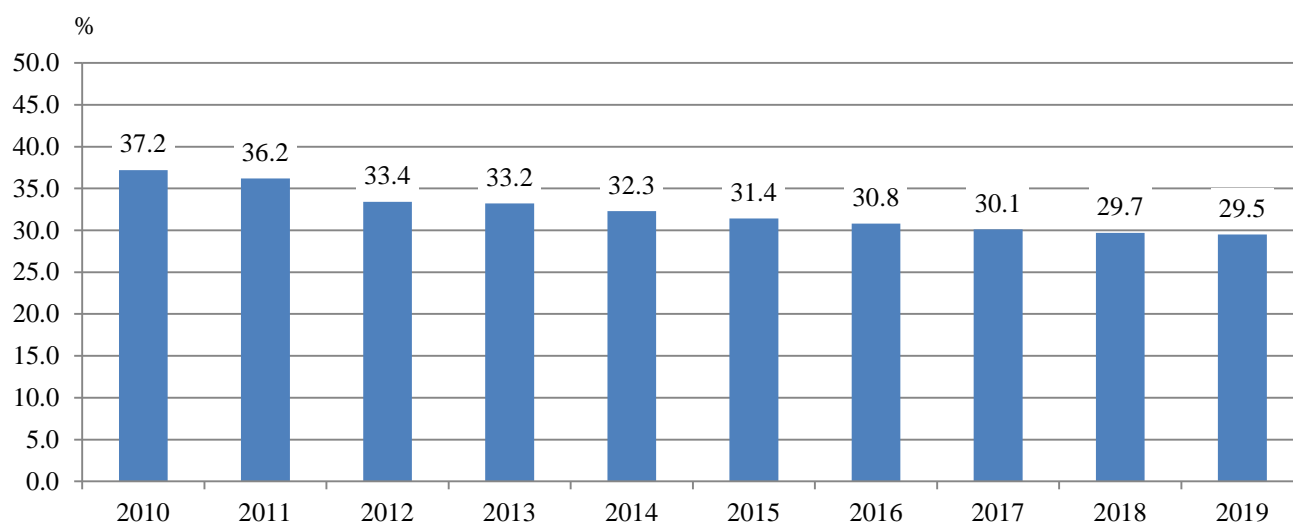
През периода 2010 - 2019 г. по групи разходи се наблюдават следните промени по отношение на:

- Изразходваните средства за храна и безалкохолни напитки през 2019 г. са 1 833 лв. средно на лице от домакинство, или с 6.9% повече спрямо 2018 г. и с 50.4% в сравнение с 2010 година;
- Разходите, свързани с жилището (вода, електроенергия, горива, жилищно обзавеждане и поддържане на дома), за последната година са 1 067 лева. В сравнение с 2018 г. нарастват с 4.9%, а спрямо 2010 г. се увеличават с 83.6%;
- За здравеопазване през 2019 г. са изразходвани 386 лв. - с 23.3% повече от 2018 г. и над 2 пъти спрямо 2010 година;

- За транспорт и съобщения през 2019 г. са похарчени 730 лв., което е с 9.4% повече от 2018 г. и над 2 пъти спрямо 2010 година;
- През последната година разходите за данъци и социални осигуровки средно на лице от домакинство са в размер на 820 лв. и се увеличават с 11.1% в сравнение с 2018 г., а спрямо 2010 г. нарастват над 3 пъти.

През 2019 г. относителният дял на разходите за храна от общия разход е 29.5%, което е с 0.2 процентни пункта по-малко в сравнение с 2018 г. и със 7.7 процентни пункта спрямо 2010 година.

Фиг. 4. Относителен дял на разхода за храна и безалкохолни напитки в общия разход на домакинствата

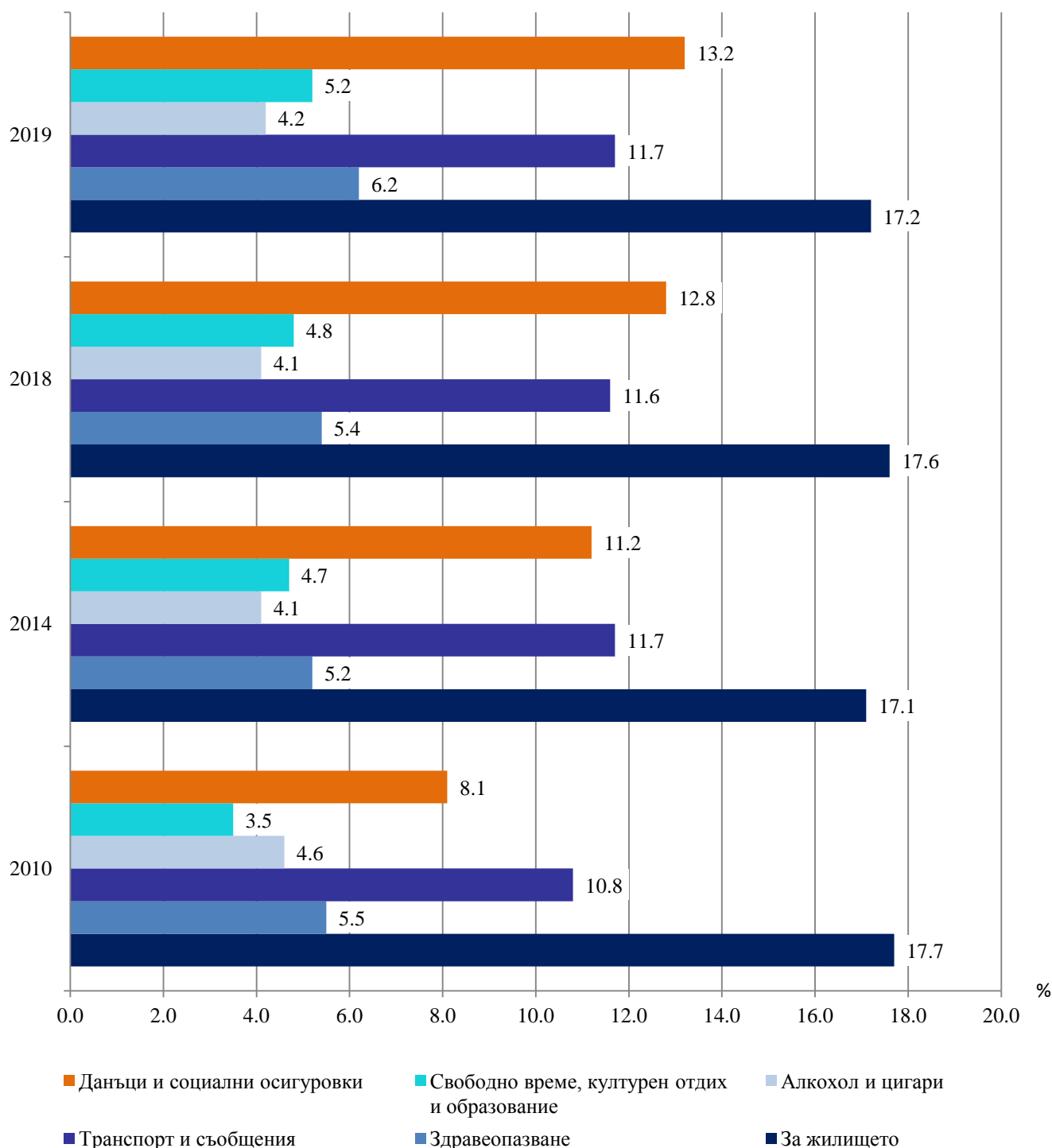
Относителният дял на разходите, свързани с жилището, намалява с 0.4 процентни пункта през 2019 г. спрямо 2018 г., а в сравнение с 2010 г. - с 0.5 процентни пункта.

Делът на разходите за данъци и социални осигуровки е 13.2% от общия разход през 2019 г., което е с 0.4 процентни пункта повече в сравнение с 2018 г., а увеличението спрямо 2010 г. е с 5.1 процентни пункта.

Относителният дял на разходите за здравеопазване нараства с 0.8 процентни пункта през 2019 г. спрямо 2018 г. и с 0.7 процентни пункта спрямо 2010 година.

През периода 2010 - 2019 г. делът на разходите за транспорт и съобщения в общия разход е в рамките на 11 - 12%.

Фиг. 5. Относителен дял на някои видове разходи в общия разход на домакинствата

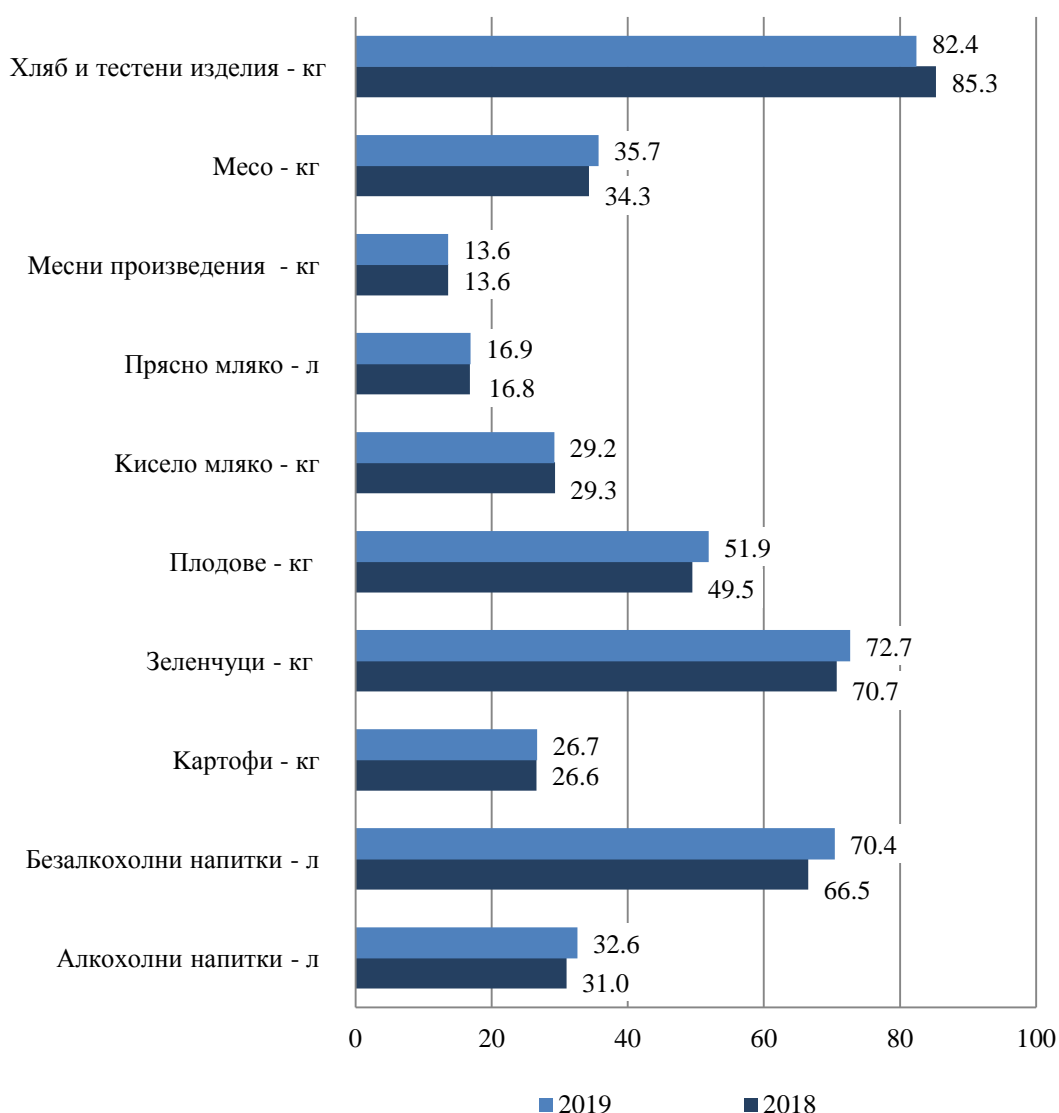

Потребление на домакинствата

През 2019 г. настъпват промени в потреблението на домакинствата спрямо 2018 г. - средно на лице намалява консумацията на хляб и тестени изделия с 2.9 килограма. Увеличава се консумацията на плодове с 2.4 кг, на зеленчуци с 2.0 кг, на месо с 1.4 кг и на безалкохолни напитки с 3.9 литра.

На годишна база се увеличава потреблението средно на лице от домакинство на алкохолни напитки (от 31.0 на 32.6 л) и на цигари (от 674 на 733 броя).

Фиг. 6. Потребление на основни хранителни продукти средно на лице от домакинство

Покупателна способност¹ на домакинствата

През 2019 г. покупателната способност на домакинствата се увеличава спрямо 2018 г. за всички основни хранителни продукти с изключение на белия хляб и картофите. Най-много е нараснала покупателната способност при гроздето, ябълките, яйцата и маслото.

4. Покупателна способност на домакинствата, изчислена чрез паричния доход средно на лице

Стоки	Мярка	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Хляб бял	кг	3103	2814	3287	3557	3646	3817	3988	4218	4155	4055
Ориз	кг	1518	1522	1774	2048	2061	2070	2163	2382	2550	2743
Фасул зрял	кг	1307	1561	1404	1329	1060	1172	1358	1421	1527	1666
Картофи	кг	4516	4269	5730	4877	5386	5959	5736	6209	6675	5580
Домати	кг	2230	2772	2650	3072	2693	2699	2745	2834	2856	2915
Краставици	кг	2149	2544	2585	2833	2756	2627	2820	3003	2941	3080
Пиперки	кг	2530	2835	3095	3479	3078	2926	3272	3329	3078	3383
Ябълки	кг	2925	2691	3118	3453	3618	3674	3867	4004	3934	4566
Грозде	кг	3304	3439	3287	4262	3338	3817	3521	4004	3645	4295
Мляко прясно	л	2901	2879	3118	3379	3362	3417	3595	3785	3883	4106
Мляко кисело	кг	1993	1976	2186	2402	2347	2407	2515	2657	2725	2851
Сирене	кг	746	703	770	820	787	808	806	810	817	845
Кашкавал	кг	379	345	394	419	412	440	458	468	489	520
Свинско месо	кг	492	512	562	608	631	699	741	756	819	836
Месо от птици	кг	894	595	940	986	985	1040	1115	1217	1311	1426
Малотрайни колбаси	кг	653	673	746	814	810	856	892	932	989	1027
Трайни колбаси	кг	313	327	360	384	374	388	397	410	425	438
Яйца	бр.	16990	18570	16308	20570	22571	22209	24310	23025	23764	27204
Захар	кг	2411	1673	1945	2342	3139	3541	3191	3454	4753	5061
Млечни масла	кг	386	357	418	417	409	421	432	385	346	389

Жилища, жилищни условия и снабденост със стоки за дълготрайна употреба

През 2019 г. в собствено жилище живеят 91.6% от домакинствата, а 5.4% ползват жилище, без да плащат наем. В жилища под наем живеят 3.0% от наблюдаваните домакинства - 1.9% на свободен и 1.1% на общински наем. Второ жилище притежават 9.7% от домакинствата.

¹ Покупателната способност на домакинствата е количеството стоки от даден вид, което може да се купи с паричния доход средно на лице от домакинство, ако същият се изразходва изцяло за покупката на тази стока през съответната година.

В жилища, построени преди 1990 г., живеят 93.4% от домакинствата, като близо три четвърти (71.9%) са изградени в периода 1961 - 1990 година. Преди 1961 г. са построени 21.5% от жилищата, а изградените след 1990 г. са 6.6%.

Две трети (69.1%) от домакинствата в страната живеят в дву- и тристайни жилища (74.6% в градовете и 53.7% в селата). В по-големи жилища (с четири и повече стаи) живеят 19.1% от домакинствата в градовете и 42.0% - в селата.

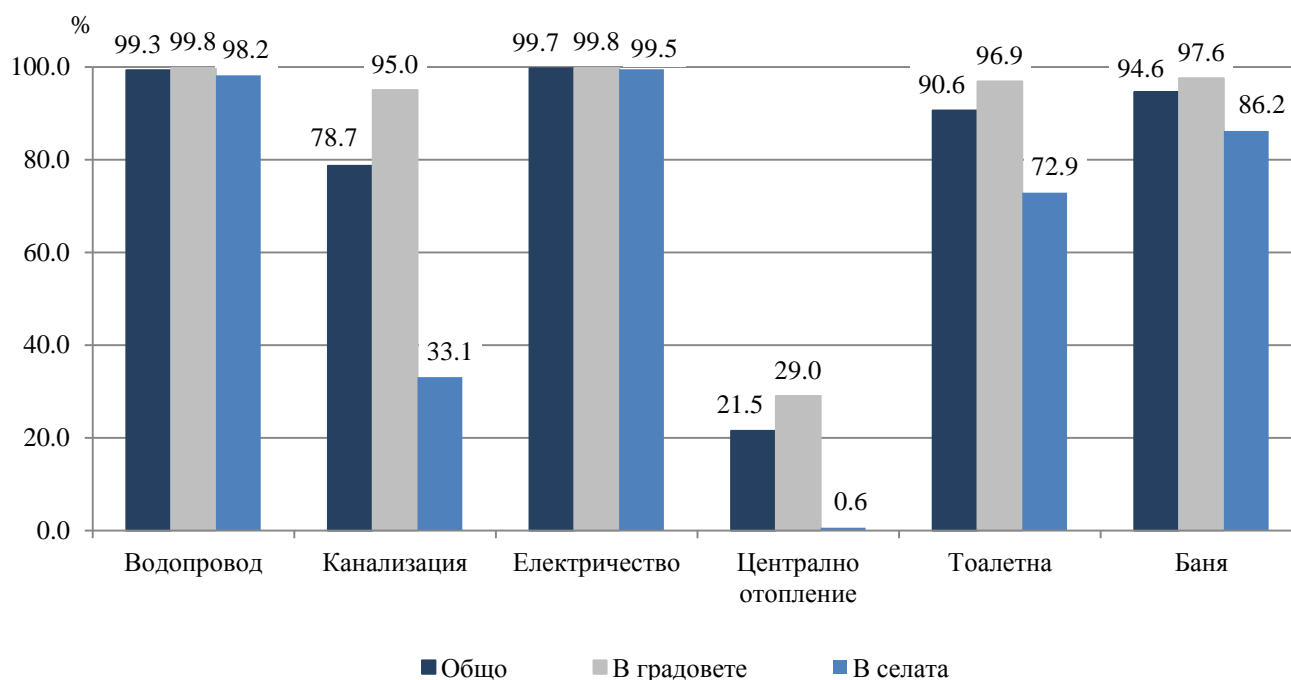
Гаражи имат 20.1% от домакинствата в страната (16.3% в градовете и 30.8% в селата).

С електричество, вода, канализация, баня и тоалетна в жилищата разполагат 76.7% от домакинствата. Има съществени различия в благоустроеността на жилищата в градовете и селата. Централна канализация имат 33.1% от жилищата в селата, докато в градовете този процент е близо три пъти по-голям - 95.0%.

Тоалетна вътре в жилището имат 72.9% от домакинствата в селата и 96.9% в градовете.

С централно отопление (парно или газ) са 21.5% от жилищата в страната, съответно 29.0% в градовете и 0.6% в селата.

Фиг. 7. Относителен дял на жилищата с водопровод, канализация, електричество, централно отопление, баня и тоалетна в жилището по местоживеене

Автомобили имат 51.3% от наблюдаваните домакинства, като 5.8% притежават два и повече автомобили. Не могат да си позволят да закупят и поддържат автомобил по финансови причини 12.6% от домакинствата, а 35.7% са заявили, че нямат необходимост от лека кола.

От предметите за дълготрайна употреба най-разпространен е телевизорът - притежават го 99.3% от домакинствата, а 30.9% имат по два и повече телевизора.

На второ място е хладилната техника - 98.5% от домакинствата в страната (98.9% в градовете и 97.4% в селата) имат хладилник и/или фризер.

Автоматична перална машина притежават 93.0% от домакинствата, 4.7% не могат да си позволят този уред по финансови причини, а 2.3% смятат, че нямат необходимост.

Без телефон (стационарен или мобилен) са 2.0% от домакинствата. Само стационарен телефон имат 4.7%, а 76.6% - само мобилен (преобладават тези с два и повече мобилни телефона). Двата вида телефони (стационарен и мобилен) притежават 16.6% от наблюдаваните домакинства.

Фиг. 8. Относителен дял на домакинствата, притежаващи предмети за дълготрайна употреба, по местоживее

С компютри разполагат 53.8% от домакинствата (60.5% в градовете и 35.0% в селата). Все още е голям делът на тези, които преценяват, че нямат необходимост от компютър - 39.8%.

Наличие на интернет връзка в жилището имат 59.5% от домакинствата в страната. В градовете домашен интернет има в 66.0% от жилищата, а в селата - в 41.1%. Посочили, че нямат необходимост от интернет връзка в дома си, са 35.7% от домакинствата.

Климатизици притежават 41.9% от домакинствата, а 24.2% не могат да си закупят такава техника поради липса на финансови средства. 34.0% от домакинствата в страната са заявили, че нямат необходимост от климатик.

Методологични бележки

Данните са получени от **тримесечното** наблюдение на домакинските бюджети. Наблюдението е репрезентативно, като се използва случайна извадка от домакинства.

Обикновено домакинство образуват две или повече лица, които живеят в едно жилище или в част от жилище, хранят се заедно и имат общ бюджет, независимо от това дали имат роднински връзки помежду си. Домакинство е и едно лице, което живее самостоятелно, храни се отделно и има свой отделен бюджет.

Колективните домакинства не са обект на изучаване на домакинските бюджети.

Основните показатели за доходите, разходите и потреблението се оценяват **тримесечно** и **годишно** и се представят под формата на средни величини и относителни дялове.

Доходите на домакинствата в пари и натура включват доходите на всички членове на домакинството от: работна заплата, пенсии, самостоятелна заетост, обезщетения за безработни, социални помощи и други. Включват се и други доходи, общи за домакинството, като регулярните или еднократните трансфери от други домакинства и продажбите на имущество.

Разходите на домакинствата включват разходите за храна, напитки, тютюневи изделия, жилище (вода, електроенергия, отопление, обзавеждане и поддържане), транспорт, съобщения, здравеопазване, данъци, социални осигуровки и други.

Потребителският разход включва разходите на домакинствата за стоки и услуги съгласно международната Класификация на индивидуалното потребление по цели (COICOP).

Потреблението средно на лице от домакинство представлява количествата консумирани хранителни продукти и напитки при домашни условия и не включва консумацията в заведения за обществено хранене.

Покупателната способност на домакинствата представлява количеството стоки от даден вид, което може да се купи с паричния доход средно на лице от домакинство, ако същият се изразходва изцяло за покупката на тази стока през съответната година.

Подробна информация за наблюдението на домакинските бюджети и резултатите от него е публикувана на сайта на НСИ - <http://www.nsi.bg/>, в рубриката „Доходи, разходи и потребление на домакинствата“ и в Информационната система „Инфостат“.